



Sakari Olli työskentelee Tieturi Oy:ssä tiiminvetäjänä sekä asiantuntijana osaamisalueenaan yritys- ja tietojärjestelmäarkkitehtuurit. Hän toimii mm. TOGAF-sertifiointikurssien valmentajana.

Onko TOGAF oikotie onneen?

Parhaita käytäntöjä formalisoivat viitekehukset ovat olleet viime vuosina suosittuja. Suosituista kehyksistä ITIL kokoaa yhteen it-palvelujen hallinnan parhaita käytäntöjä ja COBIT kerää yhteen hyvän tietohallintotavan periaatteita. TOGAF-viitekehys on suosittu väline yritysarkkitehtuurin kokonaisvaltaiseen suunnitteluun. Tämän artikkelin tavoite on auttaa ymmärtämään TOGAF-viitekehystä ilman liiallista hypetystä.

Yritysarkkitehtuuri liittää organisaation liiketoiminnan tavoitteet, avainprosessit sekä informaatiojärjestelmät yrityksen strategiaa tukevaksi kokonaisuudeksi. Integroitu kokonaisuus mahdollistaa parhaimmillaan ydinprosessien ja informaatiojärjestelmien saumattoman ja kustannustehokkaan yhteentoimivuuden. Yritysarkkitehtuuri on myös väline monimutkaisten riippuvuuksien sekä kehittämisprojektien salkunhallintaan.

Markkinoilla on useita yritysarkkitehtuurin rakentamiseen tarkoitettuja viitekehyksiä. Suosituimmat ovat tällä hetkellä Zachmann Framework ja TOGAF (The Open Group Architecture Framework). Suurin ero näiden kehysten välillä on se, että TOGAF on vapaasti saatavilla ja tarjoaa metodin yritysarkkitehtuurin suunnitteluun. Vaikka TOGAF-dokumentaatio on vapaasti saatavilla, vaatii sen kaupallinen soveltaminen lisenssin. TOGAFin suosioon Suomessa vaikuttaa mm. sen toimittajaneutraali luonne sekä valinta valtion

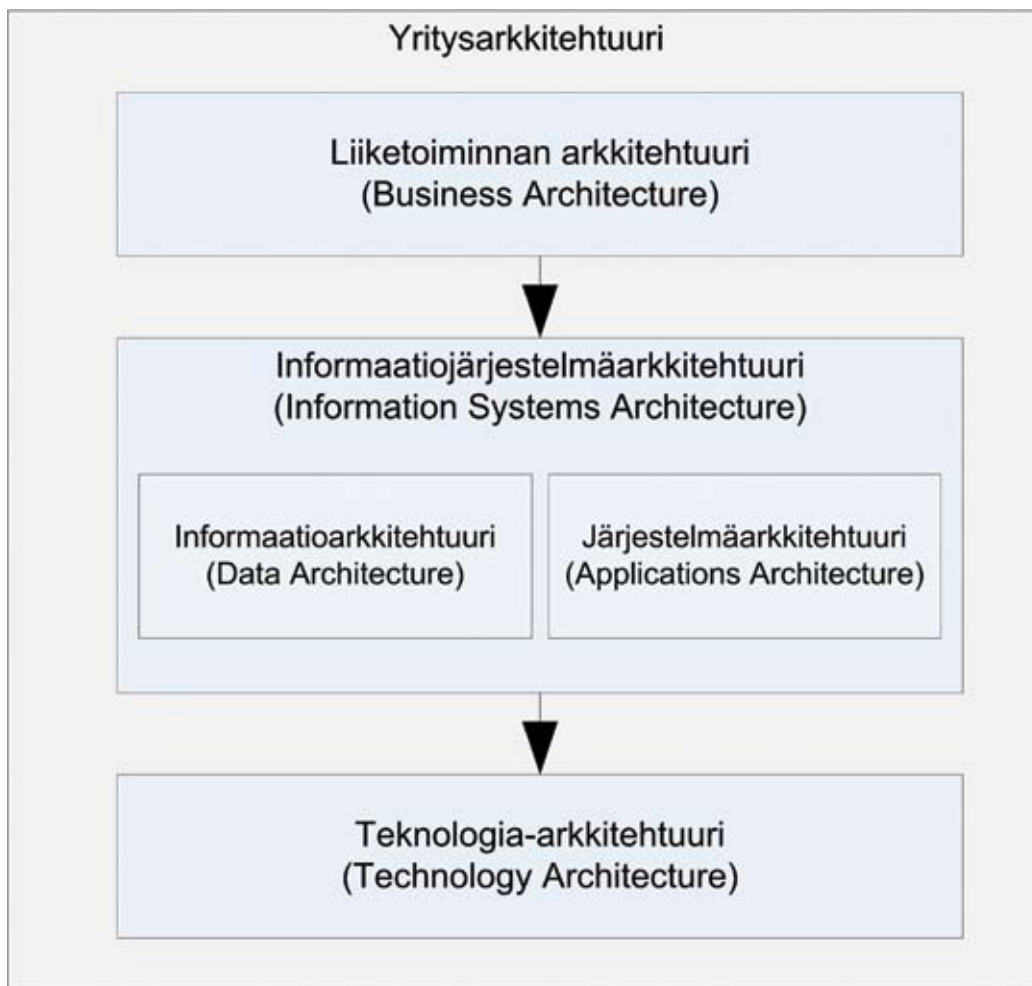
yritysarkkitehtuurityön menetelmäksi. Kehyksenä TOGAF on joustava ja antaa mahdollisuuden räätälöintiin erilaisten organisaatioiden ja toimialojen tarpeita silmälläpitäen.

TOGAF-viitekehyyksen osat

TOGAFin versio 8 jakaantuu kolmeen osaan: ADM (Architecture Development Method), Enterprise Continuum ja Resource Base. ADM on metodi yritysarkkitehtuurin suunnitteluun. Enterprise Continuum on luokittelu, jonka avulla hallitaan arkkitehtuurin uudelleenkäytettäviä rakennuspalasia. Käytännössä sen avulla voidaan esimerkiksi kirjata ylös se, millä tuotteella organisaatio toteuttaa tarvitsemansa käyttäjätunnistuspalvelun. Resource Base on dokumenttikokoelma suunnittelutyön tueksi.

ADM on viitekehyyksen avainkomponentti, joka kuvaa selkeät vaiheet yritysarkkitehtuurin suunnitteluun sekä jakaa vaiheet tavoitteellisiin askeleisiin. Metodien ensimmäisissä vaiheissa etsitään liiketoimintalähtöisesti tarpeita tietyn tyyppisille toiminnoille sekä palveluille. Vasta myöhemmissä vaiheissa mietitään, millä välineillä ne toteutetaan. Esimerkiksi suunnittelun alkuvaiheissa voidaan tunnistaa tarve tunnistamispalvelulle. Sen jälkeen pohditaan, miten löydetty palvelutarve voidaan toteuttaa. Enterprise Continuum tarjoaa luokittelun, joka auttaa kokoamaan yhteen organisaation arkkitehtuurin suunnittelussa ja toteuttamisessa vakioituneet komponentit.





Yritysarkkitehtuurin suunnittelu ADM:n avulla

ADM rakentaa yritysarkkitehtuurin neljän arkkitehtuuriulottuvuuden avulla. Käytännössä ADM tarjoaa "rautalankamenetelmän" suunnittelun tueksi ja liittää TOGAFin muut osat toisiinsa. Metodi ei keskity pelkästään perinteiseen yritysarkkitehtuurisuunnitteluun vaan antaa lisäksi ohjeita hankkeiden kannattavuuden arvioimiseen ja arkkitehtuurin käytön ohjaamiseen. Mukana on myös ohjeistusta muutosten ja vaatimusten hallintaan. ADM on iteratiivinen työtap, ja jokaiselle iteraatiolle täytyy asettaa selkeä tavoite.

Yritysarkkitehtuurin suunnittelutyö lähtee liikkeelle liiketoiminnan arkkitehtuurin suunnittelusta tunnistamalla nykytila ja luomalla arkkitehtuurivisio liiketoiminnan tavoitetilasta. Merkittävä lähtökohta on myös liiketoiminnan tavoitteiden sekä strategian tunnistaminen. Tarkastelussa käytetään apuna kehitystä tarvitsevia näkökulmia. Esimerkinäkökulmina ADM tarjoaa prosessi-, liiketoimintafunkti- sekä tietonäkymiä. Vaiheen lopuksi verrataan nykytilaa sekä tavoitetilaa toisiinsa ja tunnistetaan puutteet.

Liiketoiminnan rakenteiden ja haasteiden ymmärtämisen jälkeen ADM pureutuu informaatiojärjestelmiin, joita tarkastellaan sekä tieto-

järjestelmätasojen avulla. Molempien osalta suunnittelutyössä on tavoitteena tunnistaa nykytila ja luoda tavoitetila sekä pohtia toimet ja kehittämisprojektit tavoitetilaan pääsemiseksi. Tasojen suunnittelujärjestys voi vaihdella.

Informaatioarkkitehtuurin suunnittelun tavoitteena on ymmärtää liiketoiminnan avainkäsitteet ja tunnistaa niiden suhteet toisiinsa. Suunnittelun tavoitteena on ymmärtää myös tiedon yhteys liiketoiminnan avaintoimintoihin. ADM ehdottaa tietotason analysoinnin välineeksi esimerkiksi liiketoiminnan käsitelmalleja, loogisia tietomalleja sekä tietoturvallisuuden ja tiedonelinkaaren tarkastelua.

Järjestelmäarkkitehtuurin suunnittelussa on alkuvaiheessa tavoitteena tunnistaa millaisia palveluita tuottavia järjestelmiä liiketoiminta ja tiedonhallinta tarvitsevat. Tavoitteena ei ole suunnitella yksittäisten järjestelmien arkkitehtuuria tai valita teknologioita, vaan selvittää millaisia järjestelmiä tarvitaan. Vaiheessa lähdetään liikkeelle organisaation nykyisen sovelluskentän selvittämisestä sovellusten systemaattisen dokumentoinnin avulla. Järjestelmäarkkitehtuurin osalta luodaan tavoitetila ja pohditaan mitkä nykyiset sovellukset ovat siinä mukana.

Teknologia-arkkitehtuuri mahdollistaa liiketoiminnan avainjärjestelmien toiminnan jatkuvuuden. Teknologia-tason suunnittelun tavoite on ymmärtää edellisten vaiheiden aikana tunnistetut ei-toiminnalliset vaatimukset ja rakentaa vaatimukset toteuttava kokonaisuus. Toteutuksen välineinä ovat laitteistoihin, tietoverkkoihin sekä ohjelmistoalustoihin perustuvat ratkaisut. TOGAFin teknologia-arkkitehtuuri rakentaa liiketoimintalähtöisen suunnitelman, joka luo perustan toteutustyölle.

Kuinka taataan arkkitehtuurintyön onnistuminen?

ADM tarjoaa apuvälineitä yritysarkkitehtuurin toteutuksen suunnittelemiseen ja ohjaukseen. Menetelmä tarjoaa tukea kehityshankkeiden ja niiden toteuttamismahdollisuuksien arviointiin. Tarjolla on myös tukea kehityshankkeiden kannattavuuden sekä toteuttamisjärjestyksen suunnitteluun.

TOGAF painottaa arkkitehtuurin hallintokäytäntöjä. Viitekehys kehottaa luomaan organisaation, joka vastaa arkkitehtuuriperiaatteiden toteutumisesta, sekä päättämään, miten kehityshankkeita

valvotaan ja ohjataan. Ohjaamisen tueksi on tarjolla apudokumentteja esimerkiksi arkkitehtuurisopimusten ja -katselmointien tekemiseksi.

ADM ei näe yritysarkkitehtuuria muuttumattomana kokonaisuutena. Metodi painottaa, että muutostarpeita on seurattava. Jos liiketoiminnassa tai teknologioissa tapahtuu merkittäviä muutoksia, täytyy ADM kierroksen vaiheet toistaa.

Toimiiko TOGAF todellisuudessa?

TOGAF tarjoaa iteratiivisen ja räätälöitävissä olevan menetelmän yritysarkkitehtuurin suunnitteluun. Oikein sovellettuna TOGAF tarjoaa tukea arkkitehtuurityöhön, mutta ilman syvällistä osaamista se johtaa umpikujaan. Viitekehyksen käyttö vaatii soveltamista, ja jokaisen askeleen orjallinen toteuttaminen luo massiivisen dokumentaation, joka ei sinällään takaa onnistumista. Dokumentaation tarkkuustasoa huomattavasti merkittävämpi asia on hankkia yritysarkkitehtuurihankkeelle kestävä tuki organisaatiossa ja pyrkiä takaamaan hankkeen maksimaaliset edut organisaatiolle. Myyntityö on haastavaa, sillä kyseessä ei ole lyhyen aikavälin investointi. Ketterä soveltaminen on avain menestyksekkääseen TOGAFin käyttöön.

Valmiit viitekehykset ovat tällä hetkellä suosituja, sillä niiden kuvitellaan tarjoavan yksinkertaisia välineitä suunnitteluun. TOGAF helpottaa suunnittelutyötä, mutta ilman arkkitehtuurityön sudenkuoppien ymmärrystä se ei tarjoa automaattista

tusta taetta onnistumisesta. Yritysarkkitehtuurien suunnittelu on aina vaikeaa, sekä aikaa että kommunikointia vaativaa työtä. Yksikään malli ei voi taata automaattista onnistumista monimutkaisten asioiden kanssa toimittaessa.

Meneekö TOGAF 8 sileäksi?

Keväällä 2009 julkaistaan virallisesti TOGAF-viitekehyksen 9. versio. Tuleva versio on edeltäjänsä kaltainen ja esimerkiksi ADM-menetelmä säilyy samankaltaisena. Uusi versio tulee kuitenkin tarjoamaan aikaisempaa enemmän tukea mallin räätälöimiseen sekä kattavamman tukidokumentaation suunnittelun tueksi.

